

80 AASTAT TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOLI MAJANDUSTEADUSKONDA

Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) majandusteaduskonna 80-aastane ajalugu on keerukas, vaheldunud tõusude ja mõõnadega ning paratamatusena kulgenud ligi pool sajandit nõukogude võimu tingimustes.

Nõukogude võimu kehtestamine Eestis 1940. aastal tekitas ümberkorraldusi kõrgharidusega majandusspetsialistide ettevalmistamisel. Arvati, et majanduslikku kõrgharidust on otstarbekas arendada pealinnas Tallinnas. 28. septembril 1940. aastal andis Eesti NSV ajutine Ülemnõukogu Presiidium välja TTÜ majandusteaduskonna asutamise seadluse. Selle järgi kaotati kõrgema majandusliku hariduse ratsionaliseerimise eesmärgil majandusteaduskond Tartu Ülikooli (TÜ) juures (mis oli alustanud tegevust 1. 01. 1938) ja viidi üle TTÜ koosseisu. On mõningaid hiljuti leitud arhiivandmeid, kust selgub, et TÜ majandusteaduskonna ületoomist Tallinna kaaluti juba 1930-tel, kuid seda ei toimunud ilmselt ressursside nappuse, organisatoorseste probleemide ja keeruliste-pöördeliste aegade tõttu.

1941. a kevadsemestril oli majandusteaduskond TTÜ suurim teaduskond (ligi 600 üliõpilast), kus tegutses 5 kateedrit (poliitilise ökonomia, finants- ja krediitmajanduse, statistika ja raamatupidamise, tööstuse, kaubanduse). Teaduskonna esimene dekaan oli prof Paul Vihalem, alates juunist 1941 prof Juhan Vaabel.

Õppetöö katkestas sõda. 1941. a sügisel viidi majandusteaduskond tagasi Tartu Ülikooli ja 1944. a sügisel toodi taas TTÜ (tol ajal TPI-Tallinna Polütehniline Instituut) koosseisu. Teaduskond valmistas ette spetsialiste-ökonomiste tööstuse, kaubanduse ning rahanduse ja krediidi erialadel. Kaks viimatimainitud eriala anti 1953/54 TÜ-le, spetsialiseerudes TPI-s 1950-ndatel tööstusökonoomikale.

Nõukogude perioodil kooolitati majandusspetsialiste ligi 20 erialal, neist pikemat aega järgmistel: masinaehituse ökonomika ja organiseerimine, raamatupidamine ja majandusanalüüs, ehituse ökonomika ja organiseerimine, tööstuse planeerimine, majandusliku informatsiooni töötlemine, teeninduse ökonomika ja organiseerimine. Osadel erialadel olid paralleelrühmad (eesti ja vene). Majandusharidust anti kolmes õppevormis (päevane, õhtune, kaugõpe) ja õppeaeg oli 4-6 aastat. Lõpetajad said (olenevalt erialast) insener-ökonomisti (majandusinseneri) või ökonomisti kvalifikatsiooni. Majandusaineid õpetati ka tehnikateaduskondade üliõpilastele.

Erialade kasvuga suurenes ka üliõpilaste arv. 1970–80 aastail õppis teaduskonna erinevatel kursustel korraga ca 900-1000 üliõpilast ja aastas oli keskmiselt 300-400 lõpetajat. Majandusüliõpilased moodustasid ligi 30% TPI üliõpilaskonnast. Perioodil 1945-90 Eestis ettevalmistatud kõrgharidusega majandusspetsialistidest olid ligi 60% TPI-st.

Nõukogude perioodil tegutses majandusteaduskonnas 29 kateedrit (sh pikemat aega statistika ja raamatupidamise, tootmise ökonomika ja organiseerimise, ehituse ökonomika ja organiseerimise, tööstuse juhtimise ja planeerimise, teenindus-ökonomika, töökaitse, majandusmatemaatika, informatsioonitöötlemise, statistika, raamatupidamise, tööstusökonomika) ja 3 teaduslaborit (töökorralduse, kõrgkooli

ökonoomika, sotsiaal- ja majandusanalüüsi). Vaheldus 6 dekaani (Paul Vihalem, Juhan Vaabel, August Sipsakas, Eduard Inti, Juhan Toomaspoeg, Jaak Tamberg). Dotsent Juhan Toomaspoeg oli dekaaniks 22 aastat (1964–1985), mis on pikim dekaaniks oleku periood TTÜ (TPI) ajaloo. Teaduskonna õppejõudude keskmine arv oli 100 (neist 65% teaduskraadiga), töötajaid kokku 170.

Teadustöid organiseerisid ja aspirante juhendasid tuntud professorid majandusdoktorid Arkadi Rannes ja Eduard Kull (tööstusökonoomika), Erik Linnaks (majandusarvestus), Uno Mereste (statistika ja analüüs), Salman Straž (kaubandus- ja tarbimisstatistika), Juhan Vaabel (statistika ja rahandus), Vello Vensel (ökoneomeetria) ja Raoul Üksvärav (juhtimine). Kirjutati silmapaistval tasemel teadustöid ja raamatuid, mis olid kasutusel nii õpikutenäna kui praktikas käsiraamatutenäna. Neist osa ei ole kaotanud oma aktuaalsust ka tänapäeval.

TPI majanduserialade lõpetanutes jõudis 18 (sh üks naine) doktorikraadini (mis on 38% kõigist eestimaalaste kaitstud majanduse doktoritöödest). Majandusteaduste kandidaaditöö kaitstes 155 inimest (113 meest ja 42 naist), see on 34% kõigist kaitstud kandidaaditöödest (459). Eesti Vabariigis võrdsustati nõukogudeaegne kandidaadikraad doktorikraadiga (PhD, Doctor of Philosophy).

1992. a. üleminekuga uuele akadeemilisele struktuurile loodi majandusteaduskonnas 5 instituuti 17 õppetooliga: käitismajanduse (alates 2000 – ärikorralduse instituut), majandusarvestuse, teoreetilise majandusteaduse ja -metodoloogia (alates 2000-rahvamajanduse instituut), territoriaalmajanduse (alates 2002 – avaliku sektori majanduse instituut), juhtimise ja turunduse (1992–1994).

2008/2009 liitus TTÜ-ga Audentese Rahvusvaheline Ülikool, kust osa õppejõude tuli majandusteaduskonda. 2017. aastal, seoses TTÜ struktuurireformiga liideti majandusteaduskonnaga sotsiaalteaduskond ja TTÜ Tallinna Kolledž. Kaotati kõik õppetoolid. Need formeeriti ümber uurimisrühmadeks. Käesoleval ajal (2021. a) on majandusteaduskonnas 4 instituuti: ärikorralduse, majandusanalüüsi ja rahanduse, Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise, õiguse. Teaduskonna juurde kuulub keelte- ja kommunikatsiooni keskus. Tegutseb ergonomialabor. 2020. aastal loodi teaduskonnas Eesti esimene teenusedisaini labor.

Seisuga 1.09.2021 töötas majandusteaduskonnas 217 põhikohaga inimest, nendest 169 olid õppejõud ja teadurid (sh 29 professorit ja 21 dotsenti). 30% on välismaalased (TTÜ-s 26%) ligi 30-est välisriigist. Õppejõududest ja teaduritest 57% omas doktori- ja 37% magistrikraadi.

Tunnustatud professoriteks on olnud Jaan Alver, Üllas Ehrlich, Aaro Hazak, Kaido Kallas, Kaie Kerem, Kaarel Kilvits, Ene Kolbre, Ants Kukrus, Jaak Leimann, Enn Listra, Kadri Männasoo, Katrin Paadam, Marje Pavelson, Maksim Saat, Piia Tint, Urve Venesaar.

Dekaanideks on olnud uuemal ajal (1992–2021) Jaak Tamberg, Ene Kolbre, Alari Purju, Üllas Ehrlich, Enn Listra (valitud kolmel korral).

TTÜ majandusteaduskond on suurim „majanduskool“ Eestis, õppureid on olenevalt õppeaastast keskmiselt 2550 ja iga-aastane keskmine vastuvõtt 630 tudengit.

Majandusteaduskonna erialad on olnud väga populaarsed õppuritele Eestist ja ka välismaalt. Iga-aastaselt üliõpilaste vastuvõtul on majandusteaduskonna erialad suurima konkursiga. Teaduskonna erialad kuuluvad enamasti õppekavagruppi „Ärindus ja haldus“, mis Eestis on TTÜ vastutusvaldkonnas. Majandusteaduskond vastutab eelkõige majandus- ja ettevõtlusõppe kvaliteedi taseme eest.

1995. aastast algas bakalaureuseõpe ning 2002. aastast käivitused nn 3+2 integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppekavad. Bakalaureuseastmel on välja arendatud 5 õppesuunda (-kava ehk eriala) (ärindus, rakenduslik majandusteadus, avalik haldus ja riigiteadused, inglise keeles rahvusvaheline ärikorraldus ja õigusteadus) koos spetsialiseerumisvõimalustega. Magistriõppes on õppesuundadeks (-kava ehk eriala) rakenduslik majandusteadus, ärirahandus ja majandusarvestus, juhtimine ja turundus, avaliku sektori juhtimine ja innovatsioon. Peale nende ingliskeelsed tasulised õppekavad: rahvusvaheline ärikorraldus, tehnoloogia valitsemine ja digitaalsed muutused, õigusteadus, ettevõtlik juhtimine. Doktorioõppekavad on avalik haldus (peerialad avalik haldus ning tehnoloogia valitsemine) ja majandus (peerialad majandusteooria, finantsökonoomika ja ärikorraldus). Kõik bakalaureuse-, magistri- ja doktorioõppe kavad on riiklikult akrediteeritud ja rahvusvaheliselt tunnustatud.

Õppekavade ja -ainete uuendamisel on viimastel aastakümnetel aratehtud titaanlik töö. Õppekavu aitavad arendada riigi parimad praktikud. Majandusteaduskonna õppetöös osaleb igal aastal ligi 150 praktikut erinevatest valdkondadest (ettevõtjad, investorid, ministrid jt). 2019 aastal Kantar Emorilt tellitud maineuring näitas, et Eesti ettevõtetel hindavad TTÜ majandusteaduskonda Eesti majandushariduse pakkujatest kõige kõrgemalt (8,3 punkti 10-st).

Majandusteaduskond on õppetegevuse arendamisel innovatsioonilembene, panustades interdistsiplinaarsete erialade õpetamisse teiste teaduskondade õppekavades. Ligi 27% TTÜ e-toega õppeainetest on valminud majandusteaduskonnas.

Majandusteaduskonnas on ligi 2300 üliõpilast, neist 49% bakalaureuse-, 47% magistri- ja 4% doktorioõppes. Välistudengite (üle 550 enam kui 65 riigist) osakaal on 23%, millega ollakse kõige rahvusvahelisem teaduskond TTÜ-s (välisüliõpilasi 16%) ja ilmselt ka Eestis. Teaduskonna üliõpilaskond moodustab 27% TTÜ üliõpilaste koguarvust, välisüliõpilased 5,6%. Majandusteaduskonna on lõpetanud (koos õhtuse, kaugõppe, magistri- ja doktorioõppega) üle 20 000 inimese.

Teadustöös toimub uurimisrühmades seotuna instituutide profiilile järgmistes põhisuundades.

Majandusanalüüsi ja rahanduse instituudis:

- Ettevõtete tootlikkus, investeringud ja konkurentsivõime eksportturgudel (uurimissuuna juht prof Kadri Männasoo)
- Majanduslik tulemuslikkus: integratsioon, valitsemine ja poliitika (prof Karsten Michael Staehr)
- Rahandus ja digimajandus: finantskäitumine, turud ning konkurentsivõime (dotsent Laivi Laidroo)
- Teadmistepõhisus ja sotsiaalmajanduslik kaasatus jätkusuutliku arengu edutegurina (prof Aaro Hazak)

Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituudis:

- Avaliku sektori innovatsioon (vanemteadur Veiko Lember)
- e-Valitsemine (prof Robert Krimmer)
- Fiskaalne valitsemine (prof Ringa Raudla)
- Globaalne valitsemine (prof Wolfgang Drechsler)
- Haldusjuhtimine ja halduspoliitika (prof Tiina Randma-Liiv)
- Sotsiaalteaduslikud suuredmed (prof Anu Masso)
- Teadus- ja tehnoloogia filosoofia (prof Ahti-Veikko Pietarinen)
- Tehnoloogia valitsemine ja innovatsioonipoliitika (prof Erkki Karo)

Ärikorralduse instituudis:

- Ettevõtluse uurimisrühm (prof Susanne Durst)
- Jätkusuutliku äriarenduse uurimisrühm (prof Wolfgang Gerstlberger)
- Majandusarvestuse uurimisrühm (prof Istemi Demirag)
- Organisatsiooni ja juhtimise uurimisrühm (prof Susanne Durst)
- Turunduse uurimisrühm (prof Edward Rashkov Kasabov)

Õiguse instituudis:

- Eraõigus (prof Thomas Hoffmann)
- Euroopa Liidu digitaalse turu ja tehnoloogiate õiguspoliitiline ja normatiivne raamistik ja selle kohaldumine partnerriikides (prof Tanel Kerikmäe)
- Rahvusvahelised suhted, julgeolek, õigus ja tehnoloogia (dotsent Holger Mölder)

2019. aastal avaldati 118 tippasemel teadusartiklit, mis on teaduskonna ajaloo seni kõrgeim tulemus. Tehakse koostööd ühisprojektides (nii kohalikes kui rahvusvahelistes) ja osaletakse ühises doktorikoolis TÜ-ga. Teaduskonna doktorantuuris on kaitstud üle 130 doktoritöö.

1996. a. hakkas ilmuma majandusteaduskonna teadusartiklite kogumik *Working Papers in Economics*, mis 2009. aastast on rahvusvaheline teadusajakiri *Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe*. Teaduskonnas on korraldatud palju rahvusvahelisi ja kohaliku tähtsusega konverentse ning seminare, ca 8-10 konverentsi aastas. Teadustegevust on rahvusvaheliselt evalveeritud.

Teaduskonnas on töötanud kolm Eesti Teaduste Akadeemia akadeemikut (Juhan Vaabel, Uno Mereste ja Tiina Randma-Liiv).

2008. a lülitus teaduskond rahvusvahelisse Euroopa ülikoolide võrgustikku.

Majandusteaduskond institutsioonina on viie rahvusvahelise organisatsiooni täisliige. Need on: *European Foundation for Management Development (EFMD)*, *International Association for Management Development on Dynamic Societies*, *Baltic Management Development Association (BMDA)*, *The Association to Advance Collegiate Schools of Business (AACSB)*, *Central and East European Management Development Association (CEEMAN)*, *European Institute for Advanced Studies in Management (EIASM)*.

Majandusteaduskond on asunud Tallinnas Kohtu tn 4 (1940–41; 1944–50; 1960–68), Kopli (nõukogude ajal Kalinini) 101 (1950–53; 1968–2009) ja alates 2009. a sügisest uues hoones Akadeemia tee 3 (vt artikli lõpus olev foto). Selle avasid president Toomas Hendrik Ilves ja TTÜ rektor Peep Sürje.

Majandusteaduskonna tormiline ja innovaatiline areng ning saavutused kõrgtasemelises haridus- ja teadustöös ei ole jäänud märkamata. 2019. aastal jõudis TTÜ majandusteaduskond maailma ülikoolide maineka rankinguagentuuri (*QS World University Ranking by Subjects*) valdkondlikku pingeritta oma kolme põhivaldkonnaga (avalik haldus, majandusteadus ja ökonomeetria ning ärimine ja juhtimine). See on kuulumine maailma ülikoolide (500 arvestatavat) erinevate valdkondade (48) edetabeli 2% parimate hulka. Seda pingerida jälgivad koostööpartnerid ja tudengid, et saada infot ülikoolide olemusest ja võimekusest. Seejuures on TTÜ majandusteaduskond Baltikumis ainuke, kus kõik mainitud põhivaldkonnad on juhtivate ülikoolide edetabelites esindatud.

Õppekava "International Business Administration" pälvis 2021. aastal rahvusvahelise akrediteeringu, lülitades 170 maailma äriduse ja juhtimise tippkavade hulka!

Majandusteaduskonna avaliku halduse valdkond on maineka ülikooli ja teadussuundi teaduse kvaliteedi alusel järjestatavas Shanghai edetabelis 101-150 kohal, olles samal tasemel Cambridge ülikooliga ja tahapoole jäävad kõik Soome ning Kesk- ja Ida-Euroopa ülikoolid.

Enda mõjususe analüüsimiseks regioonis läbis teaduskond rahvusvahelise BSIS (*Business School Impact System*) hindamise ja pälvis esimesena Eestis vastava märgise. Hindamise tulemused näitasid, et majandusteaduskonna mõju Eesti majandusele on kordades suurem kui teaduskonna eelarve. Lisaks finantsmõjule on olulised ka intellektuaalne mõju ning hariduslikud ja äriarendusega seotud tegevused.

Majandusteaduskonnal on läbi aegade palju edukaid ja silmapaistvaid vilistlasi. Alates 1996 aastast on TTÜ omistanud 24 vilistlasele Aasta Vilistlase aunimetuse. Nende hulgas on majandusteaduskonna lõpetanuid 10 (42%). Teaduskonna vilistlased on moodustanud suure osa Eesti poliitilise ja ärimaailma tipust nagu tuntud riigi- ja majandustegelased Madis Habakukk, Raimund Hagelberg, Ain Hanschmidt, Henrik Hololei, Jaak Jõerüüt, Rein Kaarepere, Ülo Kaasik, Valve Kirsipuu, Robert Kitt, Peeter Kross, Valdur Laid, Jaak Leimann, Sandor Liive, Rain Lõhmus, Uno Mereste, Jüri ja Tiina Mõis, Indrek Neivelt, Rein Otsason, Aivar Pohlak, Erkki Raasuke, Jüri Ratas, Hannes Tamjärv, Linnar Viik, Raoul Üksvärav, ajakirjanikud Mihkel Kärmas, Argo Ideon ja Margus Saar, laulja Anne Veski, Juhani Väljataga.

Soovime teaduskonnale edu õppe- ja teadustegevuses järgnevatiks aastakümneteks.

Kirjandus

1. Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond 1940–2010. (2010) Peatoimetaja-koostaja E. Kalle. Tallinn: TTÜ Kirjastus.

2. 80 aastat majandusharidust. TalTech majandusteaduskond 80. Äripäeva eriväljaanne 11.02.2021.

TTÜ majandusteaduskonna emeriitdtsent, PhD Eedo Kalle

